

B. 205 BİTKİ HİSTOLOJİSİ

(13)

Doç. Dr. Nurhan BÜYÜKARTAL

Prof. Dr. N. Münevver Pınar

iletken Doku

2. FLOEM (SOYMUK BORULARI, KALBUR DAMARLARI)

- Floemde fotosentez ürünleri iletilir.
- Bu dokuda kompleks bir dokudur.
- Floem genel olarak ksilemin dış tarafında bulunur, fakat bazen ksilemin içinde de ikinci bir floem dokusu görülür. Bu floeme, *iç (internal) veya intraksilar (intraxylary) floem* denir ve *dış floem* meydana geldikten hemen sonra oluşur.

Floem dokusu, primer ve sekonder floem olmak üzere ikiye ayrılır:

- Primer floem, embriyonik ya da post-embriyonik (embriyo evresinden sonra oluşan) dönemde prokambiyumdan meydana gelir, büyümekte olan organlarla beraber gelişimini sürdürür.

Protofloem ve metafloem olarak ikiye ayrılır;

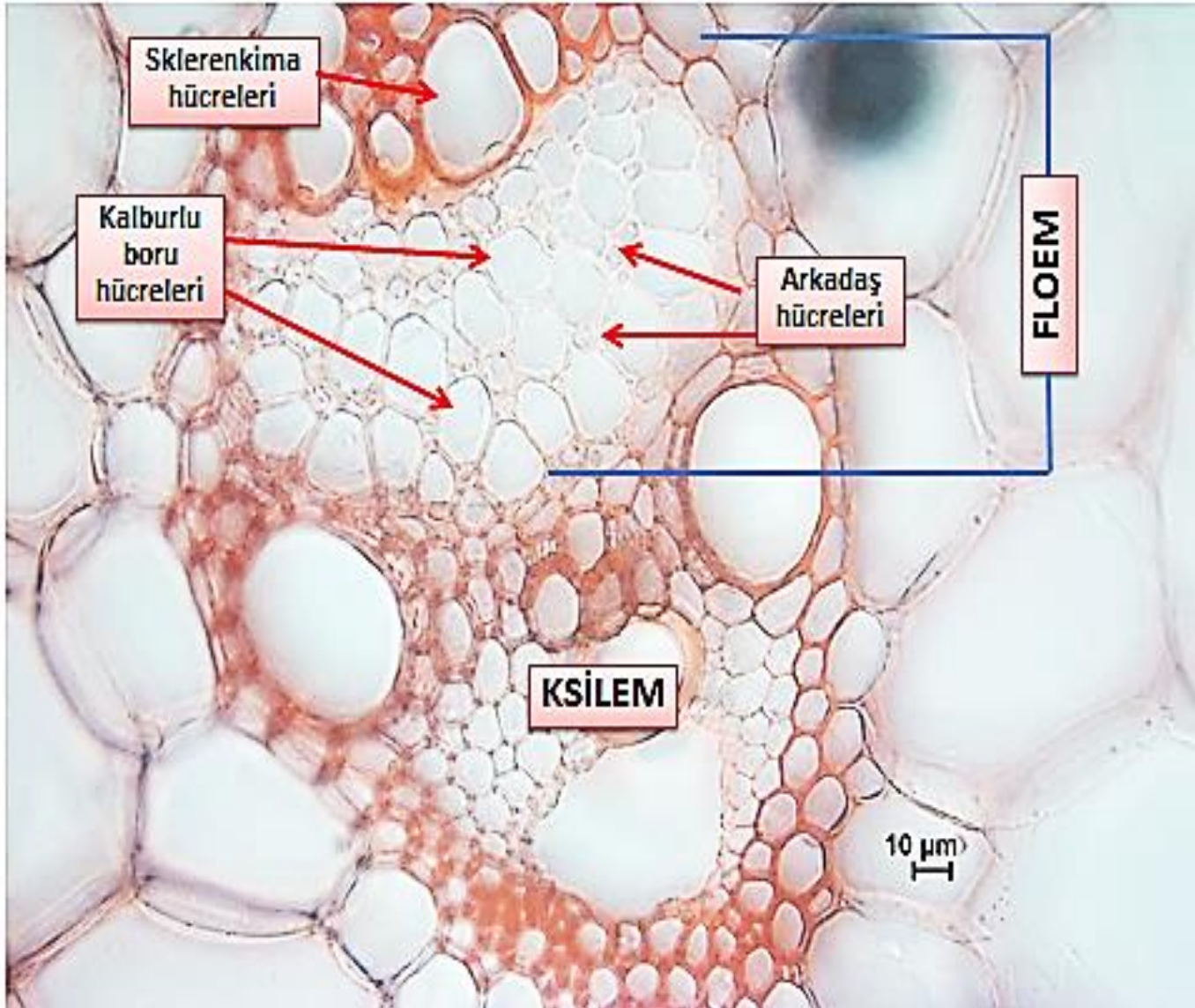
- **Protoksilem (İlk floem)**: İletim dokusunun farklılaşmanın başlangıcında ortaya çıkan ince çeperli bir dokudur. Aktif olarak uzayan bölgelerde yer alır. Sadece kalburlu boru hücrelerini ihtiva eder.

- **Metaksilem (Ara floem)**: Protofloemden sonra oluşan bir dokudur. Primer yapıda kalan organların floemi metafloemdir. Kalburlu boru hücreleri, arkadaş hücreleri, parankima ve liflerden oluşur.

- Sekonder floem, lateral meristemden gelişen floem dokusuna denir, kabuk olarak da adlandırılır.

Floem beş tip hücreden oluşur:

- a. Kalburlu elemanlar (elekli elemanlar),**
- b. Arkadaş hücreleri,**
- c. Albuminli hücreler,**
- d. Floem sklerankiması hücreleri,**
- e. Floem parankiması hücreleri**

a. Kalburlu elemanlar (elekli elemanlar)

- İletimden sorumlu olan kalburlu borular ve kalburlu hücreler **kalburlu elemanlar** olarak adlandırılır. Uzun, ince çeperli ve canlı kalburlu hücrelere Gimnosperm'lerde rastlanır. Kalburlu borular ince çeperli çok sayıdaki canlı hücrelerin üst üste gelmesi ve aralarındaki çeperlerin erimesi ile oluşmuşlardır.
- Trakeal öğelerdeki geçitler ve perforasyon tablasına karşılık kalburlu plaklar ve kalburlu alanlar bulunmaktadır.

- Kalburlu alanlar değişikliğe uğramış geçitler olarak kabul edilir.
- Bir kalburlu plak tek bir kalburlu alan içerirse **“basit kalburlu plak”**, birden fazla içeriyorsa **“birleşik kalburlu plak”** olarak adlandırılır.
- Birleşik kalburlu plaklarda, *skalariform*, *retikulat* ve diğer şekillerde düzenlenen birçok alanlar olabilir.

- Komşu kalburlu elementlerin protoplastları deliklerden uzanan, plasmodesmaları andıran, sitoplasmik ipliklerle birleştirilir ki bunlara “**birleştirme kolları**” denir.

- Genç evrede her birleştirme ipliği ince bir kallos tabakası ile çevrilmiştir. Daha ileri evrede kalburlu element yaşlanınca fazla miktarda kallos biriktirir.

- İlkbaharda kallos erir ve borular açılır. Kallos kimyasal yönden D- glukoz birikimlerinde oluşmuş bir polisakkarittir.

b. Arkadaş hücreleri

- Yaşamları boyunca nukleuslarını koruyan özelleşmiş parankima hücreleridir.
- Arkadaş hücreleri ve kalburlu borular aynı meristematik hücresinin bölünmesiyle meydana gelir. Oluşan hücrelerden biri kalburlu boruyu verirken diğeri arkadaş hücrelerini verir.
- Arkadaş hücreleri kalburlu borunun her iki tarafı üzerinde veya yalnız bir taraf üzerinde boyuna ışınlar oluşturabilirler.
- Kalburlu borunun hayatiyeti arkadaş hücrelerinin hayatiyetine bağlıdır ve bütün metabolik görevleri arkadaş hücreleri tarafından üstlenilmiş onun etkinliğin kontrol ederler.

c. Albuminli hücreler

Arkadaş hücrelerinin benzeri olan bu hücreler, Gimnosperm'lerde kalburlu boruların yanında ve bu elementlerle ilgili fizyolojik ilişkilerde görev alırlar.

d. Floem sklerankiması hücreleri

- Lifler hem primer hem de sekonder floemde meydana gelirler.
- Sekonder floem, primer floem liflerinden daha kısadırlar.
- Bazı bitkilerde liflerin çeperleri ligninleşmiştir, çeperlerdeki geçitler basittir.
- Septat ve jelatinimsi lifler de floemde bulunmaktadır.
- Floemde bulunan sklereidler daha çok parankima hücrelerinin sklerankilaşması sonucu floemin yaşlı kısımlarında oluşurlar.

e. Floem parankiması hücreleri

- Bu hücreler canlı parankima hücrelerine karakteristik olan faaliyetlerle ilgili olarak nişasta, yağ, tanin, reçine ve diğer organik besin maddelerini depo ödevi görürler.
- Primer floemin parankima hücreleri uzundur ve kalburlu elementler gibi uzun eksenleri vaskular dokununki ile paraleldir.
- Sekonder floemde, parankima vertikal ve horizontal olmak üzere ikiye ayrılır.